

Den vestlige populærmusiks historie

– en særdeles grovkornet og generaliseret historisk gennemgang af populærmusik som blues, gospel, country, tin-pan-alley, rock 'n' roll, soul, rhythm & blues, beat, rock, punk, disko, hip-hop mm. Vægten ligger på USA og England.

1900-1950

Country-blues, city-blues og jazz

Blues er en af rockmusikkens rødder og en af forrige århundredes vigtigste populærmusikstilarter. Blues er en blanding af sort og hvid musik, som opstod i slutningen af 1800-tallet i USAs sydstater, hvor den engelske/skotske/irske tradition med at synge en vise til eget guitarakompagnement mødte den sorte syngestil, der har rødder i Afrika. Den oprindelige blues kaldes **country-blues** og blev udført af musikere, der ofte rejste rundt med deres guitar og tjente til dagen og vejen ved at spille på værtshuse og i juke-joints, små skure, typisk ved de barakker ude på landet, som de sorte plantearbejdere boede i.

Et eksempel på et nummer i country-blues-stilen er Robert Johnsons »Sweet Home Chicago« (den oprindelige stil har muligvis været mere rå og primitiv):

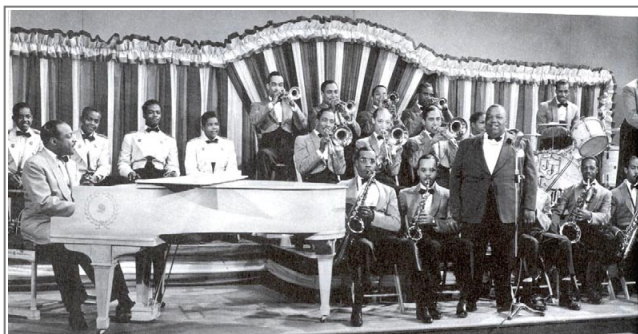
♪ Robert Johnson: *Sweet Home Chicago* (23/11 1936)/Robert Petway: *Catfish Blues* (1942)

Robert Johnson

Bluesen blev efterhånden ret populær, og var i 1920'erne med hjælp af grammfonen og radioen den mest udbredte sorte populærmusik. Flere instrumenter var kommet til: trommer, bas (i starten ofte tuba), klaver og blæsere, og musikken blev mere arrangeret. I 1920'erne var kvindelige bluessangere som Ma Rainey og Bessie Smith meget populære (den såkaldte **klassiske blues**), i 1930'erne var **swingjazzmusikkens** gyldne tidsalder. Det var musik spillet af et stort bigband, der spillede op til dans storbyernes klubber – mange sorte var i første halvdel af århundredet rejst fra sydstaternes bomuldsmarker til de store byer for at arbejde i industrien.

♪ Count Basie/Jimmy Rushing (voc): *Baby Don't Tell On Me* (19/3 1939)

Count Basie band med Jimmy Rushing, 1943

I begyndelsen blev der set ned på den sorte vilde »negermusik« med dens syndige dansestil fra det hvide samfund, men swingmusikken var også meget populær blandt hvide og var med til at nedbryde de ellers meget adskilte kulturer. Men markedet var stadig temmelig raceopdelt: når de sorte musikere skulle spille i de hvide klubber, skulle de tage køkkenindgangen; der var hvide orkestre som Glenn Miller og Tommy Dorseys big bands, og de sorte: Duke Ellington og Count Basie. Benny Goodman var en af de første hvide orkesterledere, der bragte sorte musikere ind i sit orkester.

Gospel

Gospel, den sorte religiøse musik, har haft en stor indflydelse på populærmusikken i 1900-tallet, og var også i sig selv en betydelig genre, især i perioden 1930-60. Gospelmusikkens formål er at få publikum/menigheden bragt til ekstase, til at mærke ånden, ved stemmens kraft. Gospel har meget intens, ekstatisk og følelsespræget syngemåden, der ligger langt fra en pæn, underholdningspræget syngemåde. Ofte er der en del call and response mellem en forsanger og kor, samt meget vokalimprovisation, og tit er der et ad lib-stykke til sidst i en sang, hvor alle ruller sig ud i nummerets klimaks. Groovet ligner ofte tidens sorte populærmusiks groove, dog tit med meget hurtige tempoer eller i en langsomt, swingende tredelt takt med finurlige klaverbroderier til at bakke sangen op. Ofte er der et hammondorgel med.

♪ *Tata Vega, Jacquelyn Farris & the Christ Memorial C.O.G.I.C. Choir: God Is Trying To Tell You Something (ca. 1980)*

Også inden for gospelmusikken var vokalgupper, de såkaldte gospelkvartetter, populære. Det kunne gå hedt for sig til koncerterne – forsangeren Ira Tucker fra gruppen Dixie Hummingbirds opfandt i 1944 et trick der fik publikum til at gå helt amok: han kastede sig ud over scenekanten og blev grebet af publikum. En anden berømt gospelkvartet var Swan Silvertones med Claude Jeter som forsanger:

♪ *Swan Silvertones: Mary Don't You Weep (1959)*

Mange soulsangere var inspireret af gospelmusikkens rå og intense syngestil, fx Ray Charles, James Brown, Aretha Franklin, og også mange af tidens skrigeskinker har gospelbaggrund, fx Destiny's Child.

Country

Country er en hvid musikform, det er oprindeligt USAs landlige hvide musik (i starten nedsættende kaldt hill-billy-musik, hill-billy betyder bondeknold), som bygger på de vemodige sange, polkadanse og anden folkemusik, som europæiske indvandrere bragte med sig til USA. Instrumenterne er hovedsageligt guitar, violiner og kontrabas, og nogle gange harmonika, mandolin og banjo. Karakteristisk er steel guitar, som er en guitar der ligger ned og hvor man afkorter og glider langs strengene med et stålrør, hvilket giver en glidende intonation. Syngemåden er ofte nasal, og jodlen (hvor man knækker over i falset) høres tit.

♪ *Hank Williams: Honkey Tonk Blues (1948)*

Country påvirkede rock & roll, fx i Elvis Presleys tidlige indspilninger.

Hank Williams med hat og The Drifting Cowboys

Tin Pan Alley

Tin Pan Alley er den klassiske amerikanske slagerstil som i fx Irving Berlins *White Christmas*, Gershwins *Summertime* eller Cole Porters *Night and Day*. Genren har fået navn efter et kvarter i New York, hvor musikforlæggerne lå, og hvor mange sangskrivere sad og skulle producere hits (Tin Pan Alley betyder noget i stil med Rabalderstræde, fordi det kunne lyde lidt kaotisk når alle sangskriverene klimprede på deres klaverer på sammen tid). Det er også den stil man kan høre i musicals som *Sound of Music*.

Irving Berlin, ca. 1933

1950'erne

I 1950'erne så nogle vigtige musikalske fænomener dagens lys: rhythm & blues og rock & roll, og de trak begge på nogle af forløberne, især blues, men også gospel, country og tin pan alley.

Rhythm 'n' Blues i 1950'erne

Efter anden verdenskrig vandt de elektriske instrumenter frem, og blandt andet på grund af det forsvandt de fleste big-bands, i stedet bestod det typiske orkester af bas, trommer, guitar, klaver og to-tre blæsere. Den sorte musik delte sig i to spor: den mere fine, raffinerede jazzmusik, og dansemusikken, rhythm & blues. Rhythm & blues (R&B) er egentlig ikke en bestemt stilart, det var den betegnelse bladet Billboard fandt på i 1949 for sin hitsliste over musik solgt i sorte kvarterer (indtil da havde hitlisten heddet »Race Records«). R&b fik et nyt tilskud af sydstatsblues fra de musikere, der var vandret fra syden til nordstaterne, fx fra Muddy Waters, der i slutningen af 1940'erne kom til Chicago, der

var et af centrene for r&b. Muddy Waters blev en hovedperson i at føre country-bluesens løse og improviserede karakter over i et elektrisk band (Muddy Waters hed egentlig McKinley Morganfield, men fik sit øgenavn, fordi han som barn altid legede nede ved en mudret å). Denne musik var forbillede for Rolling Stones (der tog sit navn fra en Muddy Waters-sang), Yardbirds, Cream og andre engelske rockgrupper i 1960'erne.

♪ *Muddy Waters: (I'm Your) Hoochie Coochie Man (1954)*

En anden betydelig r&b-musiker er B. B. King, hvis stil med inspiration fra swingmusikken er mere arrangeret:

♪ *B. B. King: Crying Won't Help You (ca. 1954)*

En meget populær r&b-genre var vokalgrupperne, som var meget af gosplekvarterterne:

♪ *Billy Ward and His Dominoes: Have Mercy Baby (1952)/The Drifters: Money Honey (1953)*

Der var stor stilistisk spredning i r&b, mange byer havde deres egen stil, fx New Orleans med Fats Domino og Little Richard. Man må også lige nævne doo-wop-fænomenet, som er a capella-vokalgrupper, hvor akkompagnementet til melodien ofte synges på stavelser som doo wop. På et tidspunkt i 1950'erne stod der nærmest en amatør-doo-wop-gruppe på hvert gadehjørne og øvede og håbede på at blive opdaget.

♪ *The Five Satins: (I'll Remember) In the Still of the Nite (1956)*

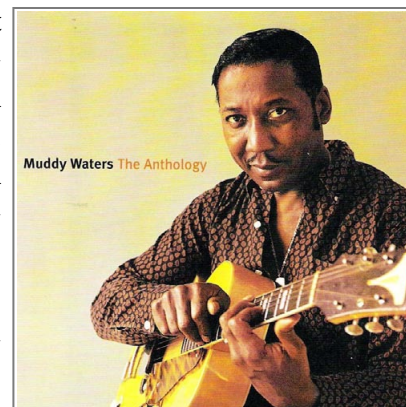
Hvor det hvide plademarked var domineret af fem store pladeselskaber, var det sorte plademarked en underskov af uafhængige pladeselskaber, hvor forholdene måske ikke altid var så ordnede, til gengæld gav det perioden en stor alsidighed i stilarter og fænomener, der var ikke nødvendigvis så langt fra at være en ukendt gruppe der øvede på gadehjørnet til at få et mere eller mindre lokalt hit.

Discjockeyerne og radio spillede en vigtig rolle; en god kontakt til en diskjockey, som ville spille ens plade mange gange på den lokale radiostation, var yderst vigtig. Et led i handelen mellem discjockeyerne og pladeselskabsejerne var ofte, at diskjockeyerne stod som medsangskrivere på pladen og derfor fik del i de royalties, pladen fik ved at blive spillet i radioen – gruppen var til gengæld sikker på, at dens plade ville blive spillet en hel del af i hvert fald én diskjockey.

Rock & Roll

I rock & roll-perioden oplevede verden for første gang for alvor fænomenet ungdomskultur. En af forudsætningerne for dette var, at der overhovedet var en livsfase, der hed ungdommen. Tidligere gik man ikke så længe i skole, man kom hurtigt ud og arbejde, og der var ikke tid til så meget pjat. Efter Anden Verdenskrig var der en velstandsfremgang, flere unge fik en uddannelse, de havde lidt penge på lommen og havde ikke så store forpligtelser som før. Man havde måske oven i købet sit eget værelse, hvor man kunne lytte til sin egen musik. Samtidig blev traditionen om at man blev det samme som ens forældre brudt, verden var et sted med flere muligheder for uddannelse og job. I 1950'erne var mange forældre fokuseret på materiel fremgang og sikkerhed efter Anden Verdenskrigs katastrofe og usikkerheden for fremtiden under den kolde krig. Ungdommen fik måske nok af det og ville have sjov og ballade, de ville lægge afstand til forældregenerationen og dens normer, og det kom blandt andet til udtryk i rock & rollen. Musik og andre kulturelle udtryk var en måde at skabe sig en identitet på, nu hvor selv kunne vælge i højere grad end før.

Stilistisk var rock & roll især i starten meget tæt på den sorte rhythm & blues, med nogle træk fra country og tin pan alley. Mange tidlige rock & roll-numre var coverversioner (genindspilninger) af r&b-numre, fx Joe Turners *Shake, Rattle & Roll*, som blev et stort hit på det hvide marked med Bill

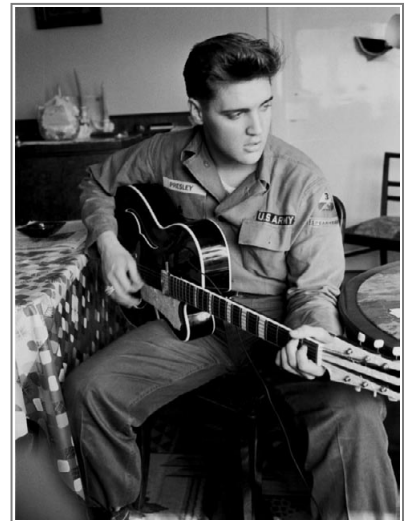
Bill Haley and His Comets

Haley & His Comets (en gruppe som oprindeligt spillede country, men af pladeselskabet blev overtaget til at indspille r&r):

♪ Joe Turner: *Shake, Rattle & Roll* (1954)/Bill Haley & His Comets: *Shake, Rattle & Roll* (1954)

Oftest var det hvide kunstnere på de store pladeselskaber, der rendte med kassen med deres kopier af sorte kunstners numre. De store pladeselskaber kunne markedsføre deres kunstnere mere effektivt, og man mente stadig, at sorte kunstnere ikke kunne sælge så meget på det hvide plademarked. Oftest var der ikke et billede af kunstneren på pladecoveret, hvis denne var sort, så mente man, at pladen havde større chancer hos det hvide publikum.

Det største fænomen i rock & roll var Elvis Presley, der startede på det lille pladeselskab Sun i Memphis. Han lavede tyve indspilninger for Sun, nogle blues- og country-sange og en smule tin pan alley (*Blue Moon*), de fleste med blandede blues- og country-elementer i den stil, der kaldes rockabilly. I 1956 købte det store pladeselskab RCA hans kontrakt, og meget hurtigt blev han en verdensstjerne. Han vakte en del forargelse i starten fordi han vrikkede for meget med hofterne når han sang, og tredje gang han var i Ed Sullivans TV-show ville tv-selskabet (CBS) have, at han kun blev filmet fra taljen og opefter, men det afstedkom så en telefonstorm fra de yngre seere, der ville have »the real Elvis« tilbage.

Elvis Presley som soldat

1960'erne

I 1960'erne skete der store omvæltninger i det vestlige samfund: ungdomsoprør, protest imod Vietnam-krigen, atombomben, imod mange af samfundets institutioner og autoriteter, de sorte i USA fik på papiret lige rettigheder, men stadig var der spændinger i samfundet. Inden for musikken var der stor mangfoldighed.

Soul

I december 1955 nægtede den sorte kvinde Rosa Parks at rejse sig for en hvid mand i de ellers raceopdelte busser i Montgomery, Alabama. Hun blev arresteret, og den begivenhed blev startskuddet til en lang række af protester, boycotter, demonstrationer og aktioner mod de love, der i sydstatene bestemte, at der fx skulle være separate skoler, vandposter, restauranter etc. for sorte og hvide.

Nogle i den sorte befolkningsgruppe mente at man skulle tilpasse sig det hvide samfund, andre mente, at man skulle dyrke sin kulturelle egenart og ikke give køb på sine særlige sorte værdier. Dette gav sig udtryk i begrebet soul: man skulle være en soul-sister eller -brother, spise soul food og lytte til Soul Brother Number One: James Brown.

Inden for soulmusikken er der to hovedretninger: den mere rå sydstats-soul som Aretha Franklin, Otis Redding, Sam & Dave og James Brown, og som har en kraftig indflydelse fra blues og især gospel, og så den mere poppede nordstatsstil, som man især fandt hos grupperne på Detroit-pladeselskabet Motown: The Supremes, The Temptations, Four Tops, Marvin Gaye og Stevie Wonder. Motown gjorde meget ud af at træne deres kunstnere til at kunne gøre sig på TV og på de dyrere klubber med hvidt publikum (hvoraf Las Vegas var drømmemålt). Måske var disse kunstnere ikke så rå som James Brown, men det var medvirkende til at de sorte kunstnere stod meget stærkere på plademarkedet i 1960'erne i forhold til 1950'erne – det var

Rosa Parks får taget fingeraftryk 1/12 1955

The Temptations

stort set slut med at hvide kunstnere kom frem ved at kopiere de sortes musik, folk ville have originalerne.

♪ *Otis Redding: Hard To Handle (1967)*

♪ *The Supremes: Stop! In The Name Of Love (1965)*

James Brown udviklede sin egen stil, hvor groovet, rytmen var i centrum, det kaldes funk. I flere sange fungerede han som talerør for den sorte befolkningsgruppe, for black pride.

♪ *James Brown: Say It Loud, I'm Black and I'm Proud (1968)*

Folk-rock

Kunstnere som Bob Dylan, Joan Baez og Simon & Garfunkel tog udgangspunkt i den amerikanske folkemusiktradition, teksterne var tit mere raffinerede end popkærlighedssange, og kunstnerne spillede i starten ofte unplugged for et mere intellektuelt publikum. Musikken blev efterhånden en del af ungdommens politiske bevidstgørelse, og teksterne blev mere kritiske, de handlede fx om Vietnamkrigen (Bob Dylans *Blowing in the Wind*), med andre ord: den klassiske protestsang. Kunstnerne optrådte tit i forbindelse med borgerrettighedsdemonstrationer.

Surfmusik

Surfmusikken hører sammen med Californien, stranden, at cruise i bilen op og ned ad strandpromenaden i håb om imponere nogle piger. Musikken er i udspring rock'n'roll tilsat doo wop-inspireret flerstemmig sang. De vigtigste kunstnere er Beach Boys, der dog senere udviklede sig ud over surf-musikkens rammer.

♪ *The Beach Boys: Good Vibrations (1966)*

Psykedelisk musik/West coast music

San Francisco på USAs vestkyst var et af centrene for hippie-ungdomsoprøret i sidstehalvdel af 1960'erne, og kunstnere som The Doors, Jefferson Airplane, Janis Joplin og Jimi Hendrix leverede lydsporet til det store flip. Musikken var ofte eksperimenterende med lange instrumentelle passager og brug af forskellige lydeffekter til at forstærke den psykedeliske virkning. Et højdepunkt var Woodstock-festivalen i 1969.

♪ *Jimi Hendrix: Midnight (1969)*

Engelsk rock

I rock & roll-perioden havde de europæiske kunstnere travlt med at kopiere de amerikanske og overhovedet lære at spille denne nye musik. I 1960'erne begyndte der at komme mere originale kunstnere på banen, og her har The Beatles en dominerende rolle. The Beatles startede med at kopiere blandt andet rhythm & blues og tidlige Motown-numre, men udviklede i løbet af tiåret deres stil med utrolig hast. Teksterne blev indviklede, mystiske, underfundige, og sammen med produceren George Martin eksperimenterede de med at skabe nye klange, blandt andet ved at bruge for rock utraditionelle instrumenter (strygekvartet i *Yesterday* og *Eleanor Rigby*, minitrompeter i *Penny Lane*), de indspillede tingene baglæns (guitarsoloen i *Taxman*, trommerne i *I'm Only Sleeping*), de eksperimenterede med at spille vokalen over en roterende højttaler (*Tomorrow Never Knows*), de indspillede en masse løb på et orgel,

Aretha Franklin

Omslaget til The Beach Boys' Pet Sounds

The Beatles første koncert i USA, Washington D.C. 11/1 1964

klippede båndet i stykker, kastede dem op i luften og satte dem tilfældigt sammen (*Being for the Benefit of Mister Kite*). Især albummet *Stg. Pepper's Lonely Hearts Club Band* (1967) med numre som *Lucy In The Sky With Diamonds* og *A Day In The Life* sprængte rammerne for rockmusikken.

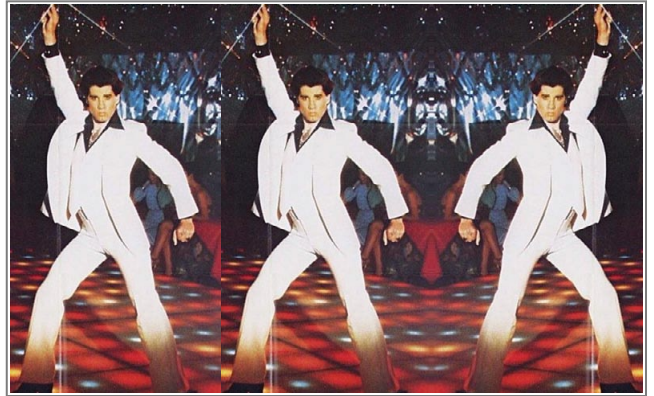
Andre britiske grupper som Rolling Stones, Yardbirds, Cream og Led Zeppelin var kraftigt inspireret af blueskunstnere som Robert Johnson og Muddy Waters, og derfor snakker man om *engelsk rhythm & blues*.

1970'erne

Disco

Disco er en musikform med rødder i soul og funk, tit med stor pompøs lyd, med brug af strygere og stor blæsergruppe i et ofte raffineret arrangement. Rytmegruppen tramper ofte rytmen temmelig håndfast, med stortrommeslag på alle fire, så alle kan finde takten.

Teksterne kredser om kærlighed og så det at danse, danse, danse ... Rammen er overdådigt indrettede diskoteker, hvor man ikke ligefrem kommer trampende ind i sine slidte cowboybukser.

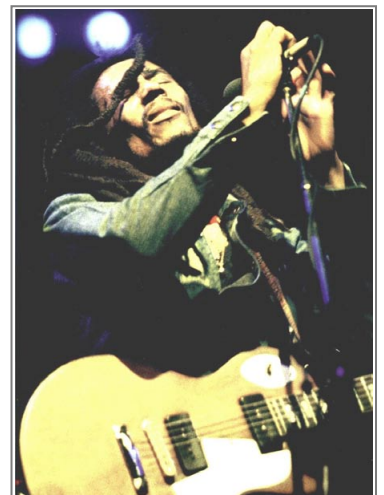

Reggae

Reggae er polærmusik fra den caribiske ø Jamaica. Reggae startede med den forholdvis hurtige ska-musik i starten af 1960'erne, mens reggae ofte refererer til en langsommere stil, rock steady, der kom på mode ca. 1967. I reggae spiller rytmeguitaren typisk på og-slagene (kaldet »the bang«), mens stor- og lilletromme markerer 3-slaget (»one drop«), bassen spiller et melodisk ostinat, der gerne undgår 1-slaget. Musikken har rødder både i afrikansk musik, og den amerikanske r&b-musik man kunne modtage over radioen fra blandt andet New Orleans.

Reggae var en af de første »world music«-stilarter, der for alvor gjorde sig gældende i den vestlige verden (selv om fx salsa også har haft en betydning). Den meste kendte udøver er Bob Marley.

En delgenre af reggae er Roots, der hører sammen med rasta-kulturen, en religiøs og til dels revolutionær bevægelse, der satte afrikanske værdier op over for vestlige, blandt andet værdsættes den tidligere diktator i Etiopien, Haile Selassie, fordi han blev det første overhoved for en afrikansk stat, der fik selvstændighed efter at have været europæisk koloni.

Bob Marley

Punk

Punk var hovedsageligt et engelsk fænomen, hvor utilpassede unge, der følte sig kasseret af samfundet, fandt sammen om at gøre oprør mod pænheden og normerne. Musikalsk betød det, at man gjorde oprør mod den pæne disco, den bombastiske stadionrock og ikke mindst, at magthaverne i musikindustrien skulle bestemme. Man havde en »gør-det-selv«-holdning til tingene: hvis man ville udtrykke sig musikalsk, tog man bare en guitar, og lige meget hvor gebrækkeligt man spillede, så bare man gjorde det hurtigt nok og med den rette energi og samtidig kunne råbe en provokerende tekst om at samfundet skulle omstyrtes, så var det helt perfekt.

Sid Vicious og Johnny Rotten fra Sex Pistols

1980/90'erne-

Hip-hop

Hip-hop opstod i midten af 1970'erne i bydelen The Bronx i New York. En discjockey ved navn Kool Herc begyndte i stedet for at spille hele numre kun at spille **breaket**, den del hvor fx trommer og bas får lov til at slå sig løs, altså nummerets mest rå del uden al mulig sang, strygere og andet sovs. Dette var dels for at give nogle drenge, b-boys, mulighed for at gå ud på dansegulvet og vise deres akrobatiske dansebevægelser i en slags dyst, hvor det gjaldt om at overgå hinanden i moves. Det fik senere navnet **breakdance**.

Kool Herc havde også brugt mikrofonen til at hilse folk og opildne danserne med fraser som »b-boys, get down«, når breaksene kom. Det udviklede sig til, at diskjockeyen fik en mc'er (microphone controller eller master of ceremonies) til at sige længere fraser og rim for at få stemningen op (»throw your hands in the air, wave 'em like you just don't care«), og rap var født.

Grandmaster Flash videreudviklede Kool Hercs teknik til at mikse breaksene hurtigt, og til at lægge andre udpluk oven i et break, og også scratch kom til, og dermed var hip-hoppens princip om at lave et nyt nummer ved at lave en kollage af udpluk af andre numre.

♪ *Grandmaster Flash: The Adventures of Grandmaster Flash at the Wheels of Steel (1969)*

Grandmaster Flash at the wheels of steel

Da de første store raphit, »Rapper's Delight« med Sugarhill Gang kom i 1979, var backingen en genindspilning af discohittet »Good Times« med Chic. Afrika Bambaataa skabte electro-funken, en stil med rødder i tekno med brug af trommemaskiner og synthesizere. Run-D.M.C. var blandt dem, der i midt-80'erne bragte discjockeyen tilbage til hip-hoppen, ders DJ Jam Master Jay miksede plader oven i en trommemaskine.

I slutningen af 1980'erne blev sampleren, den digitale båndoptager, udbredt, og med samplere kan man lave meget præcise og komplicerede kollager, hvilket især sås hos grupper som De La Soul og Public Enemy. Men teknikken kom ud i nogle problemer med copyright, andre grupper synes ikke at det var helt i orden at lave et nyt nummer ved at tage brudstykker af deres værker, så siden starten af 1990'erne har der været lidt langt mellem numre, der bestod af vilde collager af andres numre.

♪ *De la Soul: Say No Go (1989)*

Teksterne handlede i starten mest om at holde fest, eller man pralede med hvor god man var til at rime. Samfundskritik kom efterhånden også frem, fx hos Public Enemy, eller man snakkede om problemer i den sorte befolkningsgruppe. I gangsterrappen (fx Snoop Dog) handler teksterne mest om at score kassen på narko og ludere og hvordan man vil smadre de andre gangstere.